

„Badatelna archivu je prázdná. Předky lidé hledají díky digitalizaci z domova“

Genealogie je velkým hitem posledních let. Velký podíl na tom mají digitalizované archivy. Průkopníkem byl Státní oblastní archiv v Třeboni. Tisíce lidí z celého světa v něm pátrá po svých kořenech.

Hledat své předky nebylo nikdy snazší. Ještě před pár lety se v badatelně Státního oblastního archivu v Třeboni mačkali amatérští genealogové a mnozí se dovnitř ani nevešli. Dnes je tu skoro prázdná. Ne, že by se lidé o své předky nezajímali. Naopak. Díky digitalizaci si badatelnu může udělat každý doma ze svého počítače.

Měsíčně má digitální archiv desetitisíce návštěv z celého světa. Najdou tu obrovské množství dokumentů včetně třeba sedmi tisíc matrik. „Lidí, kteří studují genealogii, výrazně přibýlo. Přeci jen dojíždět někam do archivu není snadné a zvláště pro starší badatele. Navíc Třeboň je trochu z ruky a problém je tu i s parkováním,“ popisuje ředitel Státního oblastního archivu v Třeboni Václav Rameš.

S digitalizací jste začali před osmi lety. Kolik toho ještě zbývá?

Máme zatím jen zlomek. V jižních Čechách máme přes 50 kilometrů archiválií. Začali jsme s těmi nejdůležitějšími materiály pro badatele, jako jsou matriky. Dříve jsme měli badatelny přeplněné. Místo se muselo rezervovat rok dopředu. V prvním týdnu v lednu přicházely žádosti na celý rok a do tří dnů byly zaplněny. Dnes sem na genealogický výzkum nechodí prakticky nikdo. Proč taky, když si uděláte badatelnu v pohodlí svého obýváku.

Co všechno člověk v digitálním archivu nyní najde?

Dnes jsou kromě matrik hotové třeba i soupisy poddaných, což je další vynikající pomůcka při hledání předků. Dají se v nich dohledat lidé až do doby Petra Voka z Rožmberka. Jsou v nich všechny vesnice a soupis lidí v každém roce. Teď dokončujeme digitalizaci pozemkových knih. Tohle všechno dohromady když se propojí, dá ucelený obraz o člověku, kterého hledáte. Je důležité všechny ty zdroje kombinovat, protože v matrikách docházelo k chybám.

Čím to?

Svatba, křty, pohřby, to všechno byly události, které se zapíjely, a zápis se dělal později. U úmrtí v matrikách najdete plno stoletých lidí. Ve skutečnosti jim bylo třeba 60, ale vypadali na sto. A nikdo si přesně nepamatoval, kdy se narodili. Pokud budete studovat jen matriky, může se stát, že se dostanete k úplně jiné rodině. Jména se totiž měnila „po chalupě“. To v matrice nezjistíte. Když se Nováček přiženil k Černým, říkali mu mladý Černý a už měl jiné jméno. V pozemkové knize je to pravdivější, protože se to psalo podle skutečného majitele. Tam bude Nováček, řečený Černý. Podle čísla popisného tam najdete všechny vlastníky. Čili pokud máte starý dům, můžete tam zjistit jeho historii.

Kdy budou zveřejněné pozemkové knihy?

Bližší se k závěru. Odhaduji, že možná příští rok by už to mohlo být na internetu. Ale těžko to odhadnout. Vedle toho děláme i ty nejcennější archiválie, které tu máme. Tedy v podstatě

bývalý rožmberský archiv. Teď jsme zhruba v husitství. Postupně budeme zpřístupňovat i mapy a plány. A to je obrovská nádhera, protože to jsou barokní mapy a jsou velmi kvalitní.

Jak daleko do historie se dá v pátrání po předcích spolehlivě dostat?

Zhruba do třicetileté války. Pokud to byli sedláci a drželi se na jednom gruntu, je možné dostat se díky soupisům poddaných až do doby Petra Voka z Rožmberka. A to je přece nádherné. Dál se dostanete už jen v případě šlechtické rodiny nebo zločinců.

Kolik času vytvoření rodokmenu laikovi zabere, když se to dá zvládnout z domova?

Může se zdát, že se zdigitalizovanými dokumenty je to otázka pár večerů. Ale není. Je to detektivní práce, čtení starých textů, písmo procházelo v průběhu staletími různými změnami. Někdy se psalo česky, někdy latinsky nebo německy. Některou větev můžete mít hotovou poměrně rychle za půl roku, jinou můžete dělat pět let. Je to velmi náročná práce. Ale je to jako droga. A myslím, že pro starší lidi je to i bezvadné cvičení hlavy.

Kolik lidí digitální archiv využívá?

Měsíčně máme desítky tisíc návštěv a stále to číslo roste. Opravdu zajímavé je to, že k nám chodí lidé z celého světa. Jsou tam Němci, Američané, Australané. Potomci Čechů, kteří dnes pátrají po svých předcích, jsou po celém světě. To jsou lidé, kteří by se bez digitalizace ke svým kořenům pravděpodobně nikdy nedostali. My jsme dříve dostali dotaz z Ameriky, že jejich předek se narodil v Čechách a jestli ho dohledáme. To jde těžko. Dnes jsou schopni si informace hledat sami a jsou opravdu nadšení, když předka u nás najdou. Občas to silně zapůsobí i na mě.

Jak to?

Měli jsme tu například Eugena Cernana, posledního astronauta, který se prošel na Měsíci. Při jedné návštěvě jsme mu ukázali matriku se záznamem o jeho dědečkovi. A místo podpisů svědků tam byly tři křížky. Říkal, že mu úplně mrazí v zádech, když si uvědomil, že jeho předkové ob jednu generaci neuměli číst a on chodil po Měsíci. To je neuvěřitelný pokrok. Tehdy dolehlo i na mě, jak se celá společnost posunula. Tři čtyři generace a svět je úplně jiný.

Stačí se podívat na matriky zemřelých, kolik dětí se nedožilo jednoho roku...

To je pravda. Úmrtnost byla obrovská. Vždycky mě udivuje, že rodiče dávali dětem až třikrát čtyřikrát stejné jméno, když to předchodí zemřelo. Nevím, jestli bych na to měl sílu. Oni to však brali jinak. Mívali deset dvanáct dětí a dospělosti se dožily třeba čtyři. Děsivé ovšem bylo i to, jak se společnost chovala k nemanželským dětem. I ten farář napsal do matriky, že je to parchant. Byl to život v opovržení.

Jak jste na tom vy se svým rodokmenem? Zpracoval jste si ho?

Já jsem dělal rodokmeny pro pár přátel. Někteří se ho tedy ještě nedočkali, za což se jim omlouvám. Sám pro sebe jsem si ho nedělal. Asi by se tady dalo mluvit o kovářově kobyla. Ale věnoval se tomu jeden můj vzdálený bratranec. Dostal se hodně daleko. Byli jsme rodem kovářů, takže se v mém případě může mluvit o kovářově kobyle.

S digitalizací začali před osmi lety Václav Rameš je ředitelem Státního oblastního archivu v Třeboni. „Sám pro sebe jsem si rodokmen nedělal. Asi by se tady dalo mluvit o kovářově kobyle,“ říká.